

Ειδωλολατρία [και Νεοπαγανισμός]

του Κωνσταντίνου Αθ. Οικονόμου

ΕΙΔΩΛΑ: Η λέξη *είδωλο* (που προέρχεται από τη λέξη *είδος*) σημαίνει κυριολεκτικά την παράσταση, τη ζωγραφιά, τη μορφή. Με την ίδια σκέψη, ο όρος ειδωλολατρία σημαίνει την απόδοση λατρείας σε αγάλματα που εικονίζουν θεούς των πολυθεϊστικών θρησκειών. Είδωλο ακόμη είναι ένα πλάσμα της φαντασίας που στερείται πραγματικής υπόστασης. Έτσι και η ειδωλολατρία ήταν η λατρεία πλασμάτων της φαντασίας. Σήμερα με τον όρο ειδωλολατρία εννοούμε κάθε είδος λατρείας το οποίο αντί να αναφέρεται και να αποδίδεται στον πραγματικό Θεό αποδίδεται στα δημιουργήματά του.

ΙΣΤΟΡΙΚΟ: Η ειδωλολατρία συναντάται σε θρησκείες που λατρεύουν τη φύση με μορφή άψυχων αντικειμένων (φετιχισμός) ή με έμψυχη μορφή (τοτεμισμός). Στην πρώτη μορφή τα είδωλα, δέντρα, βράχοι, κ.α., λατρεύονται όχι σαν εικόνες θεού αλλά ως ιερά αντικείμενα. Η ειδωλολατρία ήταν η θρησκεία των πρωτογόνων με τη μορφή του σαμανισμού. [Και σήμερα η ειδωλολατρία με τη μορφή του φετιχισμού υφίσταται ακόμη, και κυρίως, στις δυτικές κοινωνίες. Αυτός εκδηλώνεται με την εκ βάθους ψυχής προσήλωση στα υλικά αγαθά, στον πλούτο αλλά και στην κατοχή πολιτικής ή οικονομικής δύναμης.] Στο νου του πρωτόγονου ανθρώπου, το διά του ειδώλου εικονιζόμενο δε γίνεται αντιληπτό ως κάτι το μη πραγματικό. Δεν διαχωρίζονταν στη συνείδηση του ειδωλολάτρη το παρουσιαζόμενο φανταστικό είδωλο από το πραγματικό πρότυπο. Έτσι είδωλο και νοούμενη θεότητα ταυτίζονταν. Στην αρχαία Αίγυπτο, για παράδειγμα, πιστευόταν πως εντός των αγαλμάτων υπάρχει ζωή. Μάλιστα ο γλύπτης θεωρείτο ως ο τεχνίτης που χαράσσει πραγματική ζωή στα αγάλματά του. Κάτι ανάλογο συναντάμε αρχικά και στις ελληνικές παραδόσεις.

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΑΣ: Γενικά στην αρχαία Ελλάδα συναντάμε την καθαρά ανθρωπομορφική ειδωλολατρία. Όμως, χάρις στο ανθρωπιστικό πνεύμα των Ελλήνων, βαθμιαία εκκαθαρίστηκε η λατρεία από σκληρές και απάνθρωπες πρακτικές και εκδηλώσεις. Έτσι πολύ πριν τα Αρχαϊκά χρόνια καταργήθηκαν οι ανθρωποθυσίες, οι οποίες διατηρήθηκαν σε λαούς της εγγύς Ανατολής αλλά και της Ευρώπης. Οι ελληνικές θεότητες μεταβλήθηκαν σε συμβολικές μορφές, με τις οποίες δηλώνονταν είτε εκδηλώσεις του φυσικού κόσμου (Δίας, Ποσειδών, Ήφαιστος,

Δήμητρα), είτε ψυχοπνευματικών δυνάμεων (Αθηνά, Απόλλων). Κατά της ειδωλολατρίας, ως λατρευτικού τύπου, αντιτάχθηκαν πολλά φωτισμένα πνεύματα της αρχαιότητας. Έτσι ο Ξενοφάνης (485 π.Χ.) έλεγε: “Ένας Θεός υπάρχει και για τους θεούς και για τους ανθρώπους. Αυτός δεν μοιάζει με τους θνητούς ούτε στο σώμα ούτε στη σκέψη”. Ο Ηράκλειτος (περ.500 π.Χ.) έλεγε για τους προσευχομένους στα είδωλα “και στα αγάλματα αυτά απευθύνουν ευχές, απαράλλακτα σαν τον άνθρωπο που θα ερχόταν σε συνομιλία με τους τοίχους των κτισμάτων”. Αργότερα άρχισε η θεοποίηση διαφόρων σπουδαίων προσωπικοτήτων, όπως ο Μέγας Αλέξανδρος για να επαναληφθεί πολλές φορές στη ρωμαϊκή ειδωλολατρία με διαφόρους αυτοκράτορες.

ΝΕΟΠΑΓΑΝΙΣΜΟΣ: Ο όρος **Νεοπαγανισμός** περιγράφει έναν μεγάλο αριθμό νέων θρησκευμάτων, που βασίζονται κυρίως στα διάφορα παγανιστικά δόγματα, που προϋπήρχαν στην Ευρώπη, πριν την έλευση του Χριστιανισμού. Τα ποικίλα Νεοπαγανιστικά κινήματα μπορεί να συνδέονται με τον πολυθεϊσμό, τον ανιμισμό, τον πανθεϊσμό, ακόμη και το σατανισμό. Πολλά νεοπαγανιστικά δόγματα προσπαθούν να αναβιώσουν τις παλιές τελετές αρχαίων παγανιστικών θρησκειών, ενώ άλλα έχουν αναπτύξει νέες και σύγχρονες μεθόδους λατρίας. Ο Νεοπαγανισμός εξαπλώνεται με ραγδαίους ρυθμούς στις ανεπτυγμένες και “προοδευμένες” χώρες, βρίσκοντας μεγάλη απήχηση στις ΗΠΑ, τη Βρετανία, αλλά και στις χώρες της Κεντρικής Ευρώπης και τα Βαλκάνια. Η μεγαλύτερη Νεοπαγανιστική θρησκεία είναι η Wicca. Στην Ελλάδα σημαντικότερη Νεοπαγανιστική ομάδα είναι το Ύπατο Συμβούλιο Ελλήνων Εθνικών (Υ.Σ.Ε.Ε). Οι νέο-ειδωλολατρικές ομάδες μονοπωλούν και καπηλεύονται την κατά τόπους εθνική συνείδηση, αυτοχαρακτηριζόμενες ως "τελευταία σανίδα σωτηρίας για την πλήρη αναβίωση του Αρχαίου (Ελληνικού, Ρωμαϊκού, Κελτικού) Μεγαλείου", κάτι το οποίο, κατά τις "Νεοεποχίτικες" αντιλήψεις τους, αποτελεί "Συμπαντική ανάγκη"!

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΝΕΟΕΙΔΩΛΟΛΑΤΡΙΑ: Συμπληρώθηκε επταετία από της αναγνώριση (2006) του αρχαιοελληνικού δωδεκαθέου ως επίσημης θρησκείας. Η νεοειδωλολατρία τα τελευταία έτη γνωρίζει σχετική έξαρση στην Ελλάδα. Λατρεύεται ελεύθερα με την τέλεση τελετών και μυστηρίων. Άνθρωποι μορφωμένοι παριστάνουν τους ιερείς και προσπαθούν να παρασύρουν συμπατριώτες τους, εκθειάζοντας το αρχαιοελληνικό κάλλος και θέλοντας να τους επαναφέρουν στην ειδωλολατρία, αναμιγνύοντας και εθνικιστικές, πατριωτικές κορώνες. Σε ομιλίες και γραπτά τους εκφράζονται υποτιμητικά και χλευαστικά για την ορθόδοξη χριστιανική

θηρσκεία. Υβρίζουν την εκκλησία, τον κλήρο και τον μοναχισμό. Περιγελούν τα όσια του χριστιανισμού με φοβερές υπερβολές. Καθυβρίζουν και το πανίερο πρόσωπο του "Εβραίου" Χριστού. Μιλούν για σφαγές των χριστιανών. Υπάρχουν και αδαείς νεοπαγανιστές, άθεοι και φανατικοί πατριώτες, που παρασύρονται από ατεκμηρίωτα κηρύγματα ότι οι χριστιανοί κατέστρεψαν τον αρχαιοελληνικό πολιτισμό. Ο προκλητικός προπαγανδιστικός παγανισμός φέρνει κάποια αποτελέσματα σε άπιστους και σε ημιμαθείς. Γίνονται γραφικοί αρκετά, αν και είναι λίγοι, όταν λένε ότι ο χριστιανισμός υπήρξε άσπονδος εχθρός του ελληνισμού. Θα πρέπει να τονίσουμε πως άλλο ο αρχαιοελληνικός πολιτισμός και άλλο η αρχαιοελληνική θρησκεία. Το δωδεκάθεο αποτελεί προσωποποίηση παθών, όπως υπερηφάνειας, θυμού, ζήλιας, σαρκολατρίας, κακίας, ασέλγειας. Ο Χριστός ήλθε να καταργήσει τη δωδεκαθεϊκή παθολαγνεία. Ήλθε να φέρει την αλήθεια, την αγάπη, την ελευθερία και την ταπείνωση. Οι προ Χριστού φιλόσοφοι μίλησαν για έναν μόνο και αληθινό θεό. Έτσι προετοίμασαν το έδαφος για την έλευση του χριστιανισμού. Έως τον τρίτο αιώνα ένα πλήθος μαρτύρων αγωνίστηκε μέσα από φρικτά μαρτύρια για την πίστη του Χριστού. Ειδωλολάτρες άρχοντες, έστω του ρωμαϊκού κόσμου, εμπνεόμενου όμως από το ελληνικό δωδεκάθεο, φυλακίζουν, βασανίζουν και θανατώνουν χιλιάδες χριστιανούς. Οι χριστιανοί αντί να μειώνονται αυξάνονται. Η γενναιότητα, ο ηρωισμός, ο ενθουσιασμός τους χαρακτηρίζουν. Με τον Μέγα Κωνσταντίνο παύτηκαν οι διωγμοί, οι οποίοι φωτοστεφάνωσαν μυριάδες πιστούς. Με την καθιέρωση του χριστιανισμού χαροποιήθηκαν πολλοί αλλά δημιουργήθηκαν και εχθρότητες και βιαιότητες και βαναυσότητες. Ορισμένοι φανατικοί χριστιανοί, εμπνεόμενοι από πνεύμα εκδίκησης, οδηγήθηκαν σε συγκρούσεις, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι έφταιγε η θρησκεία του Χριστού ή η Εκκλησία. Γενικά, οι δωδεκαθεϊστές νεοειδωλολάτρες θέλουν να παρουσιάζονται πιο Έλληνες, και αγαπούν τη μυθολογία και όχι την αλήθεια. Διαστρέφουν την Εκκλησιαστική ιστορία παρερμηνεύοντας το ρόλο της Εκκλησίας στην πορεία του Ελληνικού έθνους, χαρακτηρίζοντας την Ορθοδοξία "ξενόφερτη εβραϊκή θρησκεία" και τους λειτουργούς της "εβραιόδουλους ρασοφόρους", που ευθύνονται για τα "σκοτάδια" του σημερινού πολιτισμού(!). Επαγγέλλονται την αναβίωση του αρχαιοελληνισμού, ως πανάκεια για όλα τα κοινωνικά προβλήματα, θεωρώντας την ως τον "ομφαλό της γης", στον οποίο θα "ενοποιηθεί όλος ο κόσμος». Το μέγεθος του προβλήματος φαίνεται και από τις ύβρεις που εκστομίζονται εναντίον του Κυρίου μας Ιησού Χριστού, της Παναγίας, των Αγίων και της Εκκλησίας. Σε επιστολή "Ιερέως" της θεάς Δήμητρας, οι Ορθόδοξοι Ιερείς χαρακτηρίζονται "*στυγεροί Πρωτογενίτσαροι ρασοφόροι*"(!) Ακόμη, λένε μεταξύ άλλων τους ιερείς "*κοπρόψυχους*" (Μεγαρικός Τύπος 8.10.1995), ο Χριστιανισμός χαρακτηρίζεται "*θανατική ποινή κατά της Ελλάδος*", η Εκκλησία "*αδίστακτη πολιτική και οικονομική συντεχνία*" και ότι "*βαρύνεται με την κατηγορία της σκόπιμης δολοφονίας του αρχαίου Ελληνισμού*" (Ελληνική Φλόγα, τ. 1/1994, σ. 6). Ο Κύριός μας χαρακτηρίζεται ως «*σημιτικής κατασκευής Δικτατορίσκος του Ουρανού*», ενώ ο δωδεκαθεϊστής Βλάσης Ρασσιάς μιλώντας στο Πολεμικό Μουσείο κατά την εκδήλωση που οργάνωσε εκεί το αποκρυφιστικό περιοδικό «Τρίτο Μάτι» με θέμα «*Η Αρχαιοελληνική Παράδοση στην τρίτη Χιλιετία*» (23,24/1/1999) ενθουσίασε το κοινό, όταν είπε: «*Να μην*

αφήσουμε τα χριστιανοβυζαντινά κοράκια να αφοδεύουν πάνω στην εθνική μας κληρονομιά».

ΤΑ ΡΕΥΜΑΤΑ ΤΟΥ ΝΕΟΠΑΓΑΝΙΣΜΟΥ: Στο νεοπαγανισμό διακρίνουμε τρία κύρια ρεύματα: 1. Οι αρνούμενοι κάθε συμβιβασμό με τον εβραιοχριστιανισμό, όπως τον ονομάζουν. Εκπροσωπούνται από την λεγόμενη «Μεγάλη Εθνική Εκκλησία των Ελλήνων» και το περιοδικό «Διυπετές». 2. Αυτοί που τους χαρακτηρίζει ρατσισμός και αντισημιτισμός. Εκπροσωπείται κυρίως από το περιοδικό «Απολλώνειο Φως». 3. Τέλος στο τρίτο ρεύμα ανήκουν ομάδες που σχετίζονται με το κίνημα της λεγομένης Νέας Εποχής. Τέτοιες είναι: Ο Νεοσαμανισμός, οι ουφολόγοι(!) δωδεκαθεϊστές (Κεραμυδάς), η λεγομένη γυναικεία πνευματικότητα, το κίνημα των μαγισσών, Wicca, κ.α. Τέλος υπάρχουν ακόμα και αυτοί που προσπαθούν να συνδυάσουν την Ορθοδοξία με τον δωδεκαθεϊσμό υποστηρίζοντας ότι ο Ιησούς Χριστός ήταν Έλληνας! Πάντως όλες αυτές οι ομάδες, τα ρεύματα, έχουν κοινό υπόβαθρο, που συνίσταται στην κοινή περί Θεού και κόσμου αντίληψη, στην αποδοχή της μετενσάρκωσης κ.α. Έτσι, π.χ., τα Ελευσίνια μυστήρια είναι συχνά θέμα σεμιναρίων και διαλέξεων τόσο στις νεοειδωλολατρικές οργανώσεις όσο και σε ομάδες του ευρύτερου αποκρυφιστικού χώρου, όπως π.χ. η «Νέα Ακρόπολη», που αρέσκεται σε αποπροσανατολιστικές εκδηλώσεις του τύπου “έλα να ανταλλάξουμε ένα βιβλίο”! Επίσης στο σύνολο σχεδόν των αρχαιολατρικών περιοδικών υπάρχουν διαφημίσεις εκδοτικών οίκων ή συγκεκριμένων βιβλίων που κινούνται ξεκάθαρα στον αποκρυφιστικό χώρο· ακόμη και βιβλίων που προπαγανδίζουν απροκάλυπτα την μαγεία και τον σατανισμό. Αξιοσημείωτη είναι επίσης η συγγένεια και διαπλοκή μιας μερίδος του νεοειδωλολατρικού χώρου με τον νεοναζισμό, το σκληρό ροκ και με τον νεοσατανισμό, τόσο διεθνώς, όσο και στην Ελλάδα.

ΑΓΙΑ ΓΡΑΦΗ: Στη Γραφή, ειδωλολατρία εννοείται η λατρεία των ψευδοθεών. Ο Θεός ρητά απαγορεύει κάθε ομοίωμα, οποιασδήποτε θεότητας και τη λατρεία της, προσθέτοντας: “ουκ επιθυμήσεις αργύριον ουδὲ χρυσίον ἀπ’ αὐτῶν (τῶν εἰδώλων) συλήψῃ σεαυτῷ, μη πταισῆς δι’ αὐτό, ὅτι βδέλυγμα Κυρίῳ τῷ Θεῷ σου ἐστὶ· καὶ οὐκ εἰσίοις βδέλυγμα εἰς τὸν οἶκόν σου καὶ ἀνάθημα ἔση ὡσπερ τούτο· προσοχθίσματι προσοχθιείς καὶ βδελύγματι βδελύξῃ, ὅτι ἀνάθημά ἐστι” (Λευιτ. ζ΄25,26), δηλαδή να μην επιθυμούν τον πλούτο των ειδώλων. Επιπλέον, απαγορεύει και την κατασκευή ομοιωμάτων ακόμη και του ίδιου του πραγματικού Θεού. Χαρακτηριστική είναι η περίοδος που οι Ισραηλίτες στο Σινά κατέφυγαν στην ειδωλολατρία: “ἔτι δε καὶ

εποίησαν εαυτοῖς μόσχον χωνευτὸν και εἶπαν· οὗτοι οι θεοὶ οι εξαγαγόντες ημᾶς ἐξ Αἰγύπτου· και εποίησαν παροργισμοὺς μεγάλους.” (Νεεμ. θ’18). Η ειδωλολατρεία φαίνεται πως πρωτοπαρουσιάστηκε στους προκατακλυσμικούς χρόνους. Αργότερα, στα χρόνια μάλιστα του **Αβραάμ**, η ειδωλολατρεία ήταν ο γενικός κανόνας (**Γησ. Ν. κδ’2**). Οι Ιουδαῖοι ποτέ δεν λάτρευαν δικά τους εἰδῶλα αλλά, σε περιπτώσεις αποστασίας, οικειοποιούνταν θεότητες γειτονικὸν τους λαὸν, ὅπως των **Αιγυπτίων** (**Γεζ. κ’8**), των **Χανααίων**, των **Αμμωνιτῶν**, των **Φοινίκων**, των **Συρίων**, κ.α.: “μη σφάγια και θυσίας προσηνέγκατέ μοι, οἶκος Ἰσραήλ, τεσσαράκοντα ἔτη εν τη ερήμῳ; και ανελάβετε την σκηνὴν του Μολὸχ και το ἄστρον του θεοῦ υμῶν Ραιφάν, τοὺς τύπους αυτῶν, ους εποιήσατε εαυτοῖς.” (**Αμῶς ε’25,26**). Ακόμη και η σύζυγος του **Ἰακώβ**, **Ραχήλ**, λάτρευε εἰδῶλο, το οποίο μάλιστα και ἄρπαξε ἀπὸ τον πατέρα της **Λάβαν**. Πάντως, ὅταν ο Ἰακώβ ἐπέστρεψε ἀπὸ τη Μεσοποταμία ἀπαίτησε ἀπὸ το λαὸ του να καταστρέψει οτιδήποτε ειδωλολατρικό, ἀκόμη και τα σκουλαρίκια των γυναικῶν. Πολύ ἀργότερα, στην περίοδο των **Κριτῶν**, οι Ἰσραηλίτες και πάλι ἀποστάτησαν ἀπὸ το Θεὸ και λάτρεψαν ἄλλους θεοὺς; “Και εποίησαν οι υιοὶ Ἰσραήλ (...) και ἐλάτρευσαν τοὺς Βααλίμ. και ἐγκατέλιπον τον Κύριον τον Θεὸν (...) και ἐπορεύθησαν ὀπίσω θεῶν ἐτέρων (...) ἐλάτρευσαν τῷ Βάαλ και ταις Ἀστάρταις.“, (**Κριτ. β’11,12**). Ο **Γεδεὼν** ευχαριστώντας τον Κύριο που τους λύτρωσε ἀπὸ την ειδωλολατρεία ἐφτιαξε το εφῶδ, ἓνα στολισμένο ιερατικό ἄμφιο, το οποίο ὁμως κι αυτό με τη σειρά του ἀποτέλεσε ἀντικείμενο (ειδῶλο)λατρείας ἀπὸ τον Ἰσραηλιτικὸ λαὸ, (**Κριτ. η’27**). Η ειδωλολατρεία περιορίστηκε σε μεγάλο βαθμὸ στον Ἰσραήλ στα χρόνια διακυβέρνησής του ἀπὸ το **Σαούλ**, τον **Δαβίδ** και τον **Σολομόντα**. Πάντως ο τελευταῖος, ἐπηρεασμένος ἀπὸ τις ειδωλολάτρισσες παλακίδες και συζύγους του, ξαναέφερε τη λατρεία των εἰδῶλων παράλληλα μ’αυτὴ του **Ζώντος Θεοῦ**. Η συντριπτικὴ πλειοψηφία των διαδόχων του, ἐφτασαν στο σημεῖο να ἐπισημοποιήσουν την ειδωλολατρεία, δῶκοντας συχνά τους πιστοὺς στο Θεὸ. Μάλιστα το διασπασμένο βόρειο κράτος των δέκα φυλῶν, το βασίλειο του Ἰσραήλ, ἐφθασε στον κολοφῶνα της ειδωλολατρείας ἐπὶ των ἀσεβῶν βασιλέων **Αχαάβ** και **Ιεζάβελ**, δῶκοντας μάλιστα και τον κορυφαῖο των Προφητῶν, **Ἡλία**. Η ειδωλολατρεία αὐτὴ ἐφθασε στο ἀκρότατο ὕψος της με τις μισαρές ἀνθρωποθυσίες στο εἰδῶλο του **Μολὸχ**. Η δουλεία και η αἰχμαλωσία του λαοῦ, που ἀκολούθησε, φαίνεται ὅτι συνέφερε τους Ἑβραῖους κι ἔτσι ὅταν ἐπανέκαμψαν στην πατρίδα ὄχι ἀπλά ἐγιναν θεοσεβεῖς, ἀλλά και ζηλωτὲς προς την πατρώα θρησκεία τους. Η Παλαιὰ Διαθήκη τονίζει τα ἀποτελέσματα της ειδωλολατρείας-ἀπομακρύνσεως ἀπὸ το Θεὸ: “πάντας δ’ ἐπιμιζέχει αἷμα και φόνος, κλοπὴ καὶ δόλος, φθορά, ἀπιστία, ταραχὴ, ἐπιορκία, θόρυβος ἀγαθῶν, χάριτος ἀμνησία, ψυχῶν μiasμός, γενέσεως ἐναλλαγὴ, γάμων ἀταξία, μοιχεία και ἀσέλγεια. η γὰρ των ἀωνύμων εἰδῶλων θρησκεία παντὸς ἀρχὴ κακοῦ και αἰτία και πέρας ἐστίν.” (**Σοφ. Σολομ. ιδ’24-27**). Η ειδωλολατρεία, που κυριαρχεῖ σήμερα ἔχει ἄλλη μορφή: ἔτσι αὐτὸς που ἀγαπᾷ τον πλοῦτο, το “ἐγὼ” του, τη φιλοδοξία του, την ὕλη γενικά ἢ και ἀμελεῖ το Θεὸ και το Χριστὸ Του, εἶναι ειδωλολάτρης: “Νεκρώσατε οὖν τα μέλη υμῶν τα ἐπὶ της γῆς, πορνείαν, ἀκαθαρσίαν, πάθος, ἐπιθυμίαν κακὴν, και την πλεονεξίαν ἣτις ἐστὶν ειδωλολατρεία, δι’ α ἐρχεται η ὀργὴ του Θεοῦ ἐπὶ τους υιοὺς της ἀπειθείας”, τονίζει ο Ἀπόστολος Παῦλος.

Θ.Η.Ε., Τ. 5, σ.361-7.

Θ' Πανορθόδοξος Συνδιάσκεψη Εντεταλμένων Ορθόδοξων Εκκλησιών και Ιερών Μητροπόλεων δια Θέματα Αιρέσεων και Παραθρησκείας, (8-13 Οκτωβρίου 1997) Άγιος Ιωάννης του Ρώσσοσ Ι. Μ. Χαλκίδος.

Χαρίκλειας Μήνη, νεοπαγανισμός

Κυριακού Τσουρού, «Η Αρχαιολατρία ως Ατραπός της Νέας Εποχής», περ.Διάλογος, τ. 16 (1999)

Π. Ν.Τρεμπέλας, Θεοσοφία,.

Γεώργιος Πλήθων-Γεμιστός, Νόμοι

Παν. Μαρίνη, Η ελληνική κοσμοθέασις, Αθήναι 1997.

Τρ. Ολύμπιος, Μέλλον – Ελληνισμός ή Όλεθρος, Λιτόχωρο 2000,

Άγιος Νικόδημος Αγιορείτης, Κατά των μαγικών ειδών, Πηδάλιον.

Νεοπαγανισμός, εκδ. «Αποστολικής Διακονίας».

π. Αντ. Αλεβιζόπουλος, Ναζισμός με άλλο πρόσωπο, εκδ. Διάλογος, Αθήνα 1996.

π. Αντ. Αλεβιζόπουλος, Η χαμένη αθωότητα, Αθήνα 1994..